nemo ma'e utit̃.ſepat̃ a ꝓprietatib⁹ ſpū
aīb⁹ ⁊ naturalib⁹. Per hoc aūt ꝙ ſubiū
git̃.quā ōs in nobiſ ſu nobis.ſepat̃ a ꝓpri
etatib⁹ ſpūalib⁹ ⁊ ꝯſuetudinib⁹.que etſi
ſint nobis uſus potētiaꝝ aīe.n̄ ſūt tn̄ p in
fuſionē ſꝫ p acqſ.cōeꝫ.et ſic pꝫ itellect⁹ h⁹
difficōis ⁊ diſtictōiſ ab aliiſ. Ad illō qō obī
nō dꝫ dici bona cū ſit bonitas. dōꝙ in pri
mis itencōib⁹ eſt predicacō reflexa ꝓpteꝛ
ſimplicitatē.hec n̄ hꝫ locū in his q̄ ſūt de
termīati generis d̓ qbus phūs legt̃. Nō
eniꝫ dī albedo ē colorata. Ad illō qō obī
ꝙ nō eſt ꝯuertibilis.dōꝫ ꝙ hic n̄ diffinit̃
uirt⁹ put diſtinguit̃ ꝯtra dona ⁊ alios hi
tus gratuitos.ſꝫ put noīe uirtutis claudi
tur oīs q̄litas aīe gratuita. Poſſet tn̄ dici
ꝙ p appꝓpriacōeꝫ recte uiuere n̄ ē uirtutū
expedire deoꝝ.ſed pfecte beatitudinū.ſicꝫ
alibi manifeſtabit̃. Ad ultimū dicendū.
ꝙ ſine nobis nō priuat ex pte li.ar.diſpo
ſitionē ſuſceptiuā ipſi⁹ uirtutis ſꝫ ptā
tem effectiuaꝫ.

Diſtictio.xxviij.

HD uero n.cōcuſſē ⁊ incertan
ter ⁊c. Supra determinauit
magr̃ q̄tuꝫ pōt li.ar.cū grā
In hac uero pte dtermiat q̄ꝫ
tum pōt li.ar.ſn̄ grā. Et diuidit̃ hec ps
in duas. In prima determiat de ptāte li.
ar.lapſi quā hꝫ grā circūſcripta. Scōo ue
ro determiat d̓ li.ar.primi hoīs vtꝝ grā
opante ⁊ coopante eguerit.infra d̓.xxix.
poſt hoc ꝯſiderandū eſt vtꝝ ⁊c. Diuidit̃
aūt ps iſta i tres. In prima qꝛ Pelagiani
errabant ꝯtra ptātēꝫ li.ar.ponit illi⁹ he
reſis iprobationē. In ſcōa uero rn̄det ad
Pelagianoꝝ argumētacōēs ibi.ꝙ uero di
cūt ſn̄ grā ⁊c. In tertia uero ſubiūgit ca
tholice ueritatis expreſſionē. ibi Id uero
de grā ⁊ li.ar.indubitanter teneam⁹ ⁊c.
Media ps diuidit̃ in tres ptes ſm̄ tria
media a qbus ſumūt̃ tres rōēs.qbus ma
gr̃ rn̄det. Primo eniꝫ rn̄det ad id qō Pe
lagius dicebat nullū eſſe culpandū ſi n̄ ui
tat uel ꝙ nō facit id qō ſibi eſt ipoſſibile.
Ex q̄ ſumūt̃ due rōes ad q̄s rn̄det duo
bus caplīs. Scōo rn̄det ad illō qō Pelagi
us dicebat ꝙ nihil ē taꝫ in nr̄a ptāte q̄ꝫ i
pſa uolūtas.qō etiā ab ipſo Auguſ. Pela
aſſūpſerat.ibi Alibi etiā Auguſ.que huic
grē ⁊c. Tertio uero rn̄det ad id qō Pela
gi⁹ dicebat.ꝙ credere nr̄m eſt.qō etiam
extraxerat d̓ uerbis Auguſ. ex duob⁹ lo
cis.⁊ id mgr̃ rn̄det in duob⁹ caplīs. Et i
cipit illa ps ibi. In expoſitione q̄rundam
ꝓpoſitionū ⁊c.

HD itelligentiā aūt hui⁹ ptis in
cidit hic q̄ſtio d̓ ptāte li.ar. cir
cūſcripta grā. Circa hec q̄runt̃
duo. Primo q̄rit̃ q̄tuꝫ poſſit li.ar.abſqꝫ
grā gratū faciente. Scōo uero q̄rit̃ q̄tū
poſſit abſqꝫ grā gratiſ data. Circa primū
q̄runt̃ tria. Primo q̄rit̃ vtꝝ poſſit li.ar.ſn̄
grā gratū faciēte a culpa reſurgere. Se
cūdo q̄rit̃ vtꝝ poſſit abſqꝫ grā gratū fa
ciēte aduerſariū uicere. Tercō q̄rit̃ vtꝝ
poſſit dei mandata iplere.

QIrca primū ſic pcedit̃. Et q̄rit̃
vtꝝ li.ar. abſꝫ grā gratū faciē
poſſit a culpa reſurgere. Et ꝙ
n̄ uidet̃. Primo p id qō dr̄ Ro.iij. Iuſtifica
ti gratis p grāꝫ ipſi⁹. ⁊ paulo an̄ Ex opi
bus legis n̄ iuſtificat̃ oīs caro. ⁊ expſſi⁹
ad Thī.ij. Nō ex opibus iuſtitie q̄ feci⁹
nos ſꝫ ꝑ ſuā miaꝫ ⁊c.ergo grā gratū faciē
te circūſcripta.nō pōt li.ar. reſurgere a
culpa. Itē Gal.ij. Non abiicio grāꝫ dī ſi
cui p legē iuſtitia. ergo xp̄s gratis mor
tu⁹ eēt.ꝙ ſi hoc ipiū ē dicere.pꝫ ⁊c. Itē
nēo petit ab alio qō hꝫ i ſua ptāte.ſꝫ i pſ.
petit uir ſcūs. Sana aīaꝫ.m. qꝛ peccaui ti
bi. Docet etiā uos ipſe ſaluatoꝛ petere in
orōne dn̄ica. Et dimitte no.de.nr̄a. ergo
⁊c. Itē hoc oñdit̃ rōe quā fac Ber.d̓ ipio.
cū aliqs fit pi⁹.d̓ malo fit bon⁹.⁊ cū d̓ ma
lo fit bon⁹ melioꝛat̃.null⁹ tn̄ hꝫ poſſe ſup
ſe.ergo null⁹ pōt ſe melioꝛare ꝓpria uir
tute.ergo nec abſꝫ grā dī a culpa reſurge
re. Itē oī pctō offendit̃ ōs q ē ipſa iuſti
tia.⁊ oē pctm̄ fit ꝯ mandatū dei.ſꝫ tāta ē
offēſa q̄t⁹ ē ille q offēdit̃. cū ergo ipe ſit
infinit⁹.offēſa hꝫ aliq̄ mō rōeꝫ infiniti ſi er
go li.ar.ſiue potēte ē ipoſſibile ē ꝙ i pri
ſtinū ſtatū redeat niſi p diuinā miaꝫ re
ducat̃ q̄ ſua gratuita bonitate ꝯdonet cul
pā ſiue remittat offēſaꝫ.hoc aūt n̄ fit ſine
grā. Itē pctm̄ eſt priuatio uite ſpūalis ⁊
priuatio lucis. ſed vita ſpūalis nō poteſt

ſcire ad aı̄a₃ niſi a ſonte vite. nec lux niſi
a fonte lucis. ergo ı̄poſſibile ē ꝙ aı̄a reſur
gat a culpa niſi deꝰ q̄ eſt fons vite ⁊ lux
ꝑhēnis ſua benignitate eam uiuificet ⁊ il
lumiet. hoc nō eſt niſi ꝑ donum gr̄e. ergo
⁊c. ¶ Sed ɔtra. Damal. Peccatū eſt ab
eo qđ eſt ƀ naturā in id qđ eſt preter natu
ra₃ auerſio. ſed facilꝰ ē unicuiq₃ rei mo
ueri ƀ naturā q̄₃ preter naturā. ergo ſi li
be₄ ar. uirtute ꝓpria peccādo moueri pōt
preter naturā. uirtute ꝓpria redire pote
rit ad naturā. ergo ſicut potuit cadere ita
⁊ reſurgere. ¶ Item maior eſt uirtꝰ li.
ar. q̄₃ nature. ſed natura cū infirmat᷑ pōt
ſanari abſq₃ auxilio medicine. ergo multo
fortiꝰ li. ar. cū infirmat᷑ ꝑ culpam. ſanari
pōt abſq₃ omni grā. ¶ Ite₃ abſq₃ gr̄a fa
ciente gratū de ignorātē pōt fieri hō ſci
ens non ſolū in his q̄ ſubſunt nature. ſed
etiā in his q̄ ſunt ſ naturā₃. ergo pari rōe
abſq₃ grā gratu₃ faciēte poterit fieri hō
iuſtus de pctōre. ¶ Item pctōr in morta
li pctō exñs pōt deſiderare ⁊ uelle iuſti
ciā. ſed nihil aliud eſt eē iuſtū q̄₃ uelle iu
ſticiam. q₂ iuſticia ē rectitudo uolūtatis.
tūc aūt iuſtitia recte eſt qñ uult iuſtitiā.
ergo pctōr in mortali peccato abſq₃ grā
gratū faciēte iuſtificari pōt. ¶ Ite₃ ꝑ eā
dem uim ꝑ quā qs mouet᷑ ad aliqđ q̄eſcit
ibiđ. ergo ſi qs non mouet᷑ ad culpam niſi
uolūtate. non q̄eſcit ibi niſi ꝑ uolūtate₃ ⁊
q̄₃diu uult. ergo ſi nō uult in culpa ꝑſiſte
re abſq₃ grā gratū faciente uidet᷑ ꝙ poſ
ſit a culpa reſurgere. ¶ Si tu dicas ꝙ nō
pōt uelle. ¶ Cōtra ꝑtātes rōnales ſūt ad
oppoſita ſicut dicit phūs. ⁊ uolūtas q̄₃diu
eſt in via uertibilis ē. ergo ſicut uolunta
rie potuit culpā appetere. ita uoluntarie
pōt a culpa reſurgere. ¶ Ite₃ iter grām
⁊ culpā media ē innocētia ſicut meliꝰ pa
tebit infra. ergo cū poſſit hr̄i innocētia ſi
ne grā ſicut habita fuit ab Adam in pri
mordio. ⁊ inocentia hita deleat᷑ culpa. uiđ
tur ꝙ ſine gr̄a gratū faciēte aliqs poſſit
a culpa reſurgere. ¶ R̄ñ. dō ꝙ in huiꝰ
q̄ōnis determiatōe alr̄ ſentiūt philoſophi.
alr̄ heretici. alr̄ ſentiūt tractatores catho
lici. Philoſophi eni ignorātes q̄lr̄ pctō of
fendat᷑ diuīa maieſtas. qualr̄ ꝑ ipſum adi
mat᷑ potētia₄ hīlitas. dixerūt ꝙ hō ꝑ exer
citationē poterat iuſtus effici. ſicut ꝑ inor
dinationē a recta rōne factꝰ erat iniuſtꝰ.
Uñ ⁊ phūs dicit ꝙ praui ſ ad meliores ex
ercitatōes deductꝰ aut multū ꝓficiet aut
ꝑfecte in ɔtrariū hītum reſtituit᷑. Here
tici uero aliqđ lumē fidei hñtes cognoue
rūt ꝙ pctō offendit᷑ maieſtas diuia ⁊ q̄dā
mō dānificat᷑. excecati tñ non ɔſideraue
rūt q̄lr̄ ex culpa natura infirmat᷑. Et iō
dixerūt ꝙ ad hoc ꝙ li. ar. a culpa reſurgat
ñ eſt ſibi neceſſaria aliq̄ grā creata curās
ſ₃ ſufficit ſola gratuita dei mīa q̄ mediat᷑
ad remittenđ pctā nr̄a. ꝑpter ſatiſfactiōe₃
quā xp̄s ſibi facere uoluit dū ſe in cruce ꝑ
nobis obtulerit. ¶ S₃ hec pō nō tm̄ a ue
ritate deficit. ſ₃ etiā dū ɔtraria īplicat ſe
ipſā dſtruit. Dicit eni ꝙ ad hoc ꝙ li. ar.
a cl̄pa reſurgat. nccē ē ꝙ ds ſibi culpā re
mittat. ⁊ tñ ñ eſt neceſſe ꝙ aliqđ ſibi tri
buat uł ɔtra ipm̄ aliqđ faciat. Si. n. ds ñ
mutat᷑. et ite₄ ipſe inuictꝰ iudex ē ut ni
hil acceptet niſi tm̄ q̄₃tum ualet ad hoc ꝙ
culpa remittat᷑ ⁊ pctōr dō recōcilie᷑. nccē
ē ꝙ pctōri aliqđ tribuat᷑ ꝑ qđ morbꝰ pcti
ſanet᷑. Catholici uero tractatores ⁊ luce fi
dei ⁊ auctoritate ſcripture cognouerūt ꝙ
pctm̄ ⁊ dī ē offenſiuū. ⁊ etiā q̄dammō dā
nificatiuū dū hō ſe trāſfert ꝺ ſeruitio dei
ad ſeruitutē diaboli. ⁊ etiā imagīs dſorma
tiuū. Et iō dixerūt ꝙ ad hoc ꝙ li. ar. reſur
gat a culpa neceſſaria ē gr̄a. nō ſolum ƀ ꝙ
gr̄a dr̄ gratuita uolūtas dī. nec etiā ƀ ꝙ dr̄
liberał paſſio xp̄i. ſed etiā ƀ ꝙ dr̄ hītus aī.
gratuita. n. uolūtas dī ɔcurrit ad hoc ꝙ fi
at offēſe r̄miſſio. uolūtarie. n. nobiſ ɔdonat
offenſā. liberał. n. paſſio xp̄i ɔcurrit ad hoc
ꝙ fiat morbi curacō ⁊ imagīs r̄formacō.
⁊ iō ad hoc ꝙ hō reſurgat a culpa mł'tū ꝑ
oēs modos neceſſaria ē ſibi gr̄a. Cōcedēde ſūt
ergo rōes oñdentes ꝙ hō abſq₃ gr̄a gratū
faciēte ñ pōt a culpa r̄ſurgere. ¶ Ad illđ qđ
p°io obī in ɔtrariū ꝙ motꝰ in id qđ ē ƀ na
turā facilior ē q̄₃ ille q̄ ē in id qđ ē preter
naturā. dō ꝙ uer₄ ē de illo motu q̄ eſt ƀm
naturā. ita ꝙ ſubiaceat poteſtati nature.
⁊ de illo etiam motu q̄ eſt preter naturā.
ita tñ ꝙ non corrūpit᷑ nec diminuit᷑ ibi
nature poteſtas. ſicut ē in motu lapidis

ſurſū. facili⁹ enī regredit̄ deorſū q̄ȝ aſcē-
dit ſurſū. tū q2 moueri deorſū eſt in eius
ptāte. tū etiā q2 ꝑ motū ſurſū nihil dimi
nuebat̄ uel adimebat̄ de ei⁹ grauitate. n̄
ſic aūt eſt ī ꝓpoſito. tū q2 moueri ad iuſti
ciā ē ꝑ uirtutē ſ̈ naturā. tū etiā q2 mot⁹
ad culpā diminuit hīlitatē li. ar. ꝑ pctm̄ e
nī n̄ ſolū hō expoliat̄ gratuitis. ſȝ etiā uul
neratur i naturalib⁹. Et ꝑ hoc pȝ rn̄ſio
ad ſequēs qḋ obiīcitur de ſilitudine ſani-
tatis nature ad ſanitatē uolūtatis. nō enī
eſt ſimile. Naȝ ſanitas corpalis ē in ptāte
ta nature. ſanitas uero ſpūalis ē ꝑ aliquid
qḋ ē ſ̈ naturā. Cū aūt aliqd infirmat̄ cor-
palr̄. non oīo nature ꝑimit̄ virtus q̄ erat
principiū ſanitatis. ⁊ iō a tali infirmitate
ad ſanitatē pōt fieri regreſſus. In pecca
to uero ꝑdit̄ ipſa grā dei ⁊ iuſtitia ꝑ quā
erat ſpūalis ſanitas. ⁊ ꝑ tanto dr̄ graue eē
peccatū mortale. q2 aufert homi pricipiū
vite. Et ꝑ̄ ſicut de mortuo nō pōt fieri
uiu⁹ niſi uirtute mirabili ⁊ ſ̈ naturā. ſic
nec de pctōre pōt fieri iuſt⁹ naturalr̄ ul̄
uolūtarie ſed mirabilr̄. ¶ Ad illud qḋ ob
iicit̄ q̄ꝫ de ignorāte pōt fieri ſciēs ſn̄ grā
gratū faciente. dō q̄ꝫ non ē ſilr̄. Ignorātia
eniȝ inq̄ȝtuȝ huiuſmōi poti⁹ dicit defectū
pene q̄ȝ culpe. vn̄ ignorās ꝟ q̄ꝫ ignorās nō
diſplicet deo. peccās ſm q̄ꝫ peccās deo diſ
plicet. Et iō recte culpe opponit̄ grā que
reddit deo acceptū. ſicut ignorātie oppo-
nit̄ ſcia. et qm̄ oppoſitū expellit hȝ ꝑ ſuuȝ
oppoſitū. iō non ſeqt̄ q̄ ſi ignorātia expel
litȝ ſn̄ grā q̄ꝫ ſilr̄ culpa. ¶ Ad illō qḋ obī
q̄ꝫ manēs pctōr in mortali pōt uelle iuſti
tiā. dō q̄ꝫ uelle aliqd eſt duplr̄. uel exiliter
⁊ ſemiplenarie ſicut dr̄. Vult ⁊ n̄ uult pi
ger. Vel plene uel ſufficiēter. ſicut dīc a-
plus. phi. ij. Deus opatur in nobis uelle
⁊ ꝑficere. Primo mō pōt eē in pctōre. ⁊ talis
uolūtas nō facit aliquē iuſtū. Scḋo mō nō
pōt eē ſine grā preueniēte ⁊ adiuuāte uo
luntatē. hec aūt ſcḋo mō non pōt. uolūtas
iuſtitie reddit aīaȝ iuſtā. ¶ Ad illō qḋ obr̄
q̄ꝫ ꝑ eandē uim ꝑ quā mouet̄ aliqd qeſcit.
dō q̄ꝫ uerū ē in eo motu q eſt ad aliqḋ ꝯple
mentū. hoc aūt n̄ oȝ eē in motu corrupcō
nis ⁊ deſtructōis. aliqs eniȝ interficit̄ ꝑ
uiolentiā non tn̄ oȝ q̄ꝫ ꝑ illaȝ eandē uiȝ in

morte ꝑſiſtat. ⁊ q2 pctm̄ corruptio dr̄. nō
oȝ q̄ꝫ qs ꝑſiſtat in pctō uoluntatis ex ſolo
actu. ſicut ꝑ actū uolūtatis ſe in peccatum
precipitabūt. ſic pȝ in eo q ſe interficit ul̄
uolūtarie ſe demergit. ¶ Ad illō qḋ obr̄
q̄ꝫ de⁹ poſſit reſtituere innocentiā. ⁊ ita
delere culpā abſq̄ȝ grā. dō q̄ꝫ hoc uerū eſt
ſȝ largitas diuīe mīe ſic decernit auferre
malū ꝑ quod hō deo diſplicet ut ſilr̄ daret̄
bonū ꝑ qḋ homo deo placeret. nec unq̄ȝ ex
pellere culpā. qm̄ uiuificet ipſā aīam ⁊ in
ea hītet ꝑ grām. vn̄ nihil ē mediuȝ ꝟ tē-
pus inter iuſtū ⁊ impiū. Ex quo enim hō
naſcit̄. neceſſe ē aīam ei⁹ uel eē ꝑuerſā ꝑ
culpam. uel erectā ꝑ grām.

Secūdo q̄ritur vtrū liberū ar
bitriū abſq̄ȝ grā gratū faciē
te poſſit aduerſariū ſuū vin
cere. ¶ Et q̄ꝫ ſic uidet̄ geñ. iiij
eſt dictū Caym. Subter te erit appetitus
tuus ⁊ tu dn̄aberis illi⁹. Sȝ ꝯſtat q̄ꝫ Cayȝ
iam erat in mortali pctō. ergo in ſtatu il-
lo poterat dn̄ari appetitui ꝓprio. ſȝ nullaȝ
uictoriā hȝ in nobis aduerſari⁹ niſi ꝑ nr̄ȝ
appetitū. Si ergo abſq̄ȝ grā gratum faci
ente Caym ſupare poterat ꝓpriū appeti
tuȝ. uidet̄ q̄ꝫ poſſet etiā uincere aduerſariū
¶ Iteȝ Ae. in li. ar. Liberū ar. ē potētiſſi-
mū ſub deo. ⁊ ibiḋ dicit q̄ꝫ liberū arbitriū
ſui oīno non patit̄ defectum. quare potiſſi
me in ipſo eterne ⁊ incōmutabilis imago
deitatis uidet̄. Nam ſi habȝ initiū. neſcit
tamē occaſuȝ. nec de iuſtitia aut grā acce-
pit augmentū. nec de peccati miſeria de-
crementū. ergo ſi liberū arbitriuȝ ad unū
gratia ⁊ iuſtitia poſſit ſupare aduerſari-
um. pari rōne uidetur q̄ꝫ poſſit etiam per
ſeipſum. ¶ Item ſpūs luxurie uincit̄ ꝑ
ꝯtinentiam. ⁊ ſpūs iracundie per pacienti
am. ⁊ ſic de aliis. ſed ꝯtinentia ⁊ paciētia
poſſunt haberi abſq̄ȝ gratia gratū facien
te ꝑ grām gratis datā. ergo uidet̄ ⁊c. ¶
Itē difficili⁹ ē uincere ſeipſuȝ q̄ȝ uincere di-
abolū. ſic. n. hītuȝ fuit ⁊ magr̄ dīc ſ̈ d. xxj.
Fortior eſt tentatio carnis q̄ȝ tentacō ho-
ſtis. ſed homo pōt abſq̄ȝ grā gratum fa-
ciente ſeipſū vincere ⁊ morti exponere.
ſicut pȝ in hereticis. ergo multo forti⁹ ui
det̄ q̄ꝫ abſq̄ȝ gratia gratū faciente poſſit

de diabolo triūphare. ¶ Item aduerſari
us noſter in quo nulla eſt grā gratū faciēs
frequēter nos deuincere ⁊ ſibi ſubiuga-
re conat᷑. ſi ergo non ē peioris cōditionis
homo q̄ȝ ſit diabolꝰ. videt᷑ ꝙ abſq̄ȝ aliquo
dono grē poſſit q̄s aduerſariū ſuū uicere.
¶ S; ꝯtra .i. cor. xv. Deo grās qui dedit
nobis victoriā ꝑ Jeſū xp̄m dn̄m noſtꝝ.
ergo ſine auxilio xp̄i nemo pōt de inimi
co hr̄e uictoriam. ſi ergo xp̄s auxiliat᷑ no
bis ꝑ grām ſuam ꝑ quā nos iuſtificat. vi
det᷑ ergo ꝛc. ¶ Item Ro. vij. Infelix e-
go hō q̄s me liberabit ꝺ corpe mortis hu
ius? Rn̄det. grā dei ꝑ Jeſū xp̄m dn̄m no
ſtꝝ. Si ergo nullus uincit aduerſariū niſi
qui liberat᷑ a lege peccati ⁊ mortis. uide
tur ꝙ abſq̄ȝ grā dei ꝑ Jeſuȝ xp̄m q̄ q̄deȝ
eſt grā gratū faciens. non poſſit aduerſa
riū vincere. ¶ Item ſiľr idem p̄s. Inſir
mati ſūt ꝛc. Glo. non potentes reſiſtere
vicijs ꝑ ſe. deo eni deſiſtente ab auxilio la
borare pōt hō. ſȝ non uincit. ergo uidetur
ꝙ abſq̄ȝ auxilio gratum faciētis grē non
ꝯtingit vincere tentatorē. ¶ Qꝫ ſi tu dicaſ
hoc intelligenduȝ de grā gratis data. nō
gratū faciēte ſolum. dicitur ꝑ aliā gloſaȝ
ſup illꝰ p̄s. Immiſſiones ꝑ angelos malos
ꝛc. ibi glo. Diabolꝰ poteſtatē h; in pecca
tore ſicut in ꝓprio pecore. ergo cū non poſ
ſit a peccato erui a poteſtate diaboli: ergo
ſine illa non pōt ip̄m deuincere. ¶ Item
vincenti debet᷑ corona ſicut dr̄ Apoc. ij. et
iij. ſed nulli pugnāti ꝯtra aduerſariū de-
bet᷑ corona glie. niſi ei q h; grām gratuȝ
facientē. ergo nullus aſq̄ȝ illa pōt diabolū
deuicere. ¶ Item quicquid hō faciat ⁊ q̄c-
quid etiā caueat q̄ȝdiu ē ſine grā gratuȝ
faciente. manet in culpa ſicut priꝰ oñſuȝ ē.
ſȝ cū manet in culpa eſt ſeruus diaboli et
vinctꝰ eſt a diabolo. ſm ꝙ dicit᷑ .ij. pe. ij.
ergo abſq̄ȝ grā gratuȝ faciēte impoſſibi-
le ē de diabolo triūphare. ¶ Rn̄o. Ad ꝑ-
dictoꝝ intelligentiā eſt notand ꝙ differt
dicere aliquē reſiſtere aduerſario ⁊ aliq̄ȝ
deicere aduerſariū. Plus enī īportat ui-
ctoria q̄ȝ reſiſtentia. Reſiſtētia nāq̄ȝ ꝯſi-
ſtit in hoc ꝙ q̄s non ꝯſentit ſuggeſtiōi di
abolice. ſed victoria ꝯſiſtit in aſſequēdo op
poſitū eiꝰ qd diabolus intēdebat. Intēde-
bat aūt diabolus hoīeȝ reddere inimicum
deo. ⁊ facere dignū eterno ſupplicio. Tunc
hō vincit aduerſariū. q̄ȝ ſic reſiſtit tēta-
tioni ut efficiat᷑ maior dei amicus. ⁊ merea
tur eternū regnū. ⁊ quā hoc abſq̄ȝ gratia
gratū faciente eē non pōt. ideo ꝯcedenduȝ
eſt ꝙ ſi aliq̄s ꝑ grāȝ gratis datā poſſit re
ſiſtere diabolo ut ei non ꝯſentiat ſuggerē
ti. tn̄ abſq̄ȝ dono qd reddat hoīeȝ acceptuȝ
deo ip̄m uincere non pōt ut ꝯtra eiꝰ īten
tionē proficiat dignitate meriti uľ in me
rito ꝯdigni. Et ꝯcedende ſūt rōnes q̄ hoc
oñdunt. ¶ Ad illō uero qd dr̄ ꝺ eo qd di-
ctū eſt Caym Subter te erit appetitꝰ ꝛc.
dō ꝙ etſi in poteſtate eiꝰ eēt appetitū re
frenare ut in actū pc̄ti non ꝓcederet etiā
abſq̄ȝ grā gratū faciēte. nō tn̄ ſeqt᷑ ꝙ ex
hoc poſſȝ aduerſariū deuincere. q̄ȝ etſi ſine
grā hoc faceret. hec eēt reſiſtētia ꝑ quam
uitaret penā. nō tn̄ eēt ibi uictoria ꝑ quā
mereret᷑ palmā. ¶ Ad illō qd obīc ꝙ li. ar.
dr̄ eē potētiſſimū ſub deo. ⁊ ꝙ n̄ auget᷑ nec
minuit᷑. dō ꝙ quēadmodū ē expoſitū fuit
hoc itelligit᷑ q̄ȝtuȝ ad priuationē coactōiſ.
nō q̄ȝtuȝ ad potentiā ſeruāde rectitudis.
¶ Ad illō qd obīc ꝙ ſpūs luxurie uicit᷑ ꝑ ꝯti
nentiā. dōȝ ꝙ etſi ꝑ ꝯtinentiā q̄ eſt abſq̄ȝ
grā gratū faciēte poſſit q̄s reſiſtere ſpūi
luxurie. illa tn̄ reſiſtētia triūphare dici n̄
pōt ꝑ eo ꝙ nullā ex hoc aſſeqt᷑ palmā. ¶ Ad
illō qd obīc ꝙ pōt q̄s uīcere ſeip̄m ſn̄ grā
gratū faciēte. dō ꝙ falſū eſt. q̄ȝuis enī he
reticꝰ q exponit ſe morti uideat᷑ ſeip̄m ui
cere. nō tn̄ eſt ibi uictoria ſȝ deiectio. ſupat᷑
enī ab erroris iprobitate ⁊ ꝯſcie ꝑuerſita
te. ⁊ obſtinatiōis ꝓfunditate. ⁊ ꝓpter hoc
magis meret᷑ ꝯfuſionē ⁊ ignominiā ex il
la mortis ꝑpeſſiōe q̄ȝ glīaȝ. ¶ Ad illud qd
obīc ꝙ diabolꝰ pōt uīcere hoīeȝ abſq̄ȝ grā
dō ꝙ uictoria diaboli ꝯſiſtit in ſubiugādo
ſibi hoīeȝ ꝑ peccatū. uictoria uero hoīs cō
ſiſtit ī ꝓmerēdo illud qd diabolꝰ amiſit. et
ſic faciliꝰ ē peccare q̄ȝ in bonū ꝓficere. fa-
ciliꝰ ē ſic ſupare hoīes q̄ȝ hoīeȝ aduerſariū
uīcere. ¶ Preterea diabolꝰ nō uīcit hoīeȝ
niſi uolentē ⁊ ꝯſentientē. diabolꝰ aūt nū
q̄ȝ uīcit᷑ uolēs. ⁊ idō n̄ ſeqt᷑ ꝙ ſi diabolꝰ pōt
ꝛ̄portar᷑ uictoriā ꝺ hoīe abſq̄ȝ grā ꝙ ſiľr poſ
ſit eē econuerſo. imo n̄ eſt ſiľe ſic oñſuȝ ē.

Tertio q̄ritur vtꝝ abſq̧ grā
gratū faciēte libeꝝ arbitriū
poſſit oīa mandata implere?
¶ Et ꝙ ſic uidetur. deut. xxx.
Mādatū qḋ ego precipio tibi hodie nō ſu
pra te eſt. nec ꝓcul poſitū ⁊c. ⁊ poſt. Sȝ iu
xta eſt ſermo in ore tuo ubi facias illud.
hoc aūt non eēt ſi obſeruātia mandatorū
eēt ſupra poſſe liberi arbitrii. ergo uidet̄
ꝙ abſq̧ grā gratuȝ faciente que ē ſupra
libeꝝ arbitriū ↄtingat mādata dei ſerua
ri ⁊ īpleri. ¶ Item hoc uidet̄ auctorita-
te noui teſtamti Math. xj. Iugū meū ſua
ue eſt. ⁊ onus meū leue ē. hec aūt non eēt
ſi mādata dei eēnt ſupra poſſe liberi arbi
trii. ergo ⁊c. ¶ Item hoc videt̄ rōe. mlᵗ
to benignior ē deus ſeruis ſuis q̄ȝ ſit hō.
ſed homo pōt mādata hoīs ſeruare abſq̧
grā gratū faciente q̄ ſunt grauia ⁊ mul-
ta. ergo uidet̄ ꝙ mlᵗo fortiꝰ ſeruare poſ
ſit mādata diuia. ¶ Iteȝ in mandatis di
uīs aut precipiūtur ipſa genera opeꝝ. aut ꝓ
cipiūtur opera formata. ſi precipiūtur o-
pera formata. ergo q̄ honorat prēm pieta
te naturali non faciēs illḋ ex charitate. ui
detur illud mādatuȝ amittere quo ꝓcipi-
tur. honora prēm tuū ⁊ mrēm. ⁊ peccare
mortalr̄ qḋ abſurdū eſt dicere. Si ergo i-
pſa genera opeꝝ ſūt in precepto. ⁊ hoc cō
ſtans ē ꝙ poſſumꝰ facere abſq̧ grā gra-
tū faciēte. videtur ꝙ diuia mādata abſ-
q̧ dono gratie gratū faciētis ↄtingat im
pleri. ¶ Item nihil difficilius eſt q̄ȝ aīaȝ
ſuā ponere ꝑ alio. Maiorē charitatē nēo
hēt ⁊c. ſicut dr̄ Io. xv. ſed grā gratū faci
ente pōt qs mortem pro alio ſubire. ergo
multo fortiꝰ oīa genera alioꝝ mandatoꝝ
¶ Ad oppoſitū ſic arguit̄ Ierē. x. Scio
dn̄e q̇ʒ non ē hoīs uia eius. neq̧ viri vbi
ambulet ⁊ dirigat greſſus ſuos. ergo nō
eſt in poteſtate homīs diuia mādata īple
re. ¶ Iteȝ act. xv. Hoc eſt iugū qḋ neq̧
nos neq̧ pa. no. ſed per grāȝ domi noſtri
Ieſu credimꝰ ſaluari. ⁊ loqtur ibi ḋ man-
datis legis. ergo diuia mandata obſerua-
ri non ↄtingit abſq̧ diuina grā. ¶ Iteȝ
obſeruatio mādatoꝝ dei facit hoīeȝ dei a-
micū. vn̄ Io. xv. vos amici mei eſtis ſi fe
ceritis ⁊c. ſed nullus pōt effici dei amicꝰ
abſq̧ dono charitatis ⁊ gratie gratū faci
entis. ergo īpoſſibile ē abſq̧ huiuſmōi do
no mādata dei ſeruari. ¶ Item obſerua
tio mādatoꝝ dei facit hoīem dignuȝ uita
eterna. vn̄ Math. xix. Si uis ad vitā in-
gredi ſerua mā. ſed nullus pōt mereri ui
tam eternaȝ abſq̧ dono gratie dei. vt dr̄
Ro. vj. Grā dī uita eterna. ergo abſq̧ il
la nemo pōt diuia obſeruare mandata. ¶
Item ſicut fūdamentū legis veteris ita
fundamentū euāgelii ē amor. ſicut inſinu
at aplr̄us Ro. viij. ⁊ expreſſe dic̄ Auguſ.
ergo ſicut mandata legis ueteris obſerua
ri non poterāt abſq̧ dei timore. ſic māda
ta euāgelica īpleri nō poſſūt abſq̧ chari-
tatis amore. ſed donū amoris non ē abſq̧
grā gratū faciente. ergo abſq̧ huiuſmōi
dono nō ↄtingit diuia mādata impleri.
¶ Rn̄dendū. ꝙ mādata dei duplr̄ ↄtigit
impleri. Uno mō q̄ȝtuȝ ad genꝰ opis. A-
lio mō q̄ȝtuȝ ad intentionē mādantis. Si
loq̄mur de impletiōe mādatoꝝ q̄ȝtum ad
genus operis. ſic ꝑ grās gratis datas cō-
tingit ea īpleri. ſic ꝑ fide mandatū ḋ ado
ratione. ⁊ per quādam naturalē pietateȝ
⁊ deuotionē mandatū de parentū honora
tiōe. ⁊ ſic ḋ aliis. Alio mō eſt loq de imple
tione mādatoꝝ q̄ȝtum ad intētionē man-
dantis. ⁊ ſic q̇ʒ ds̄ precipit mādata ad hoc
ut volūtas nr̄a ↄformetur ſue uolūtati. ⁊
hoc n̄ pōt eē abſq̧ charitate ⁊ charitas eē
nō pōt abſq̧ dono gratie gratū faciētis.
mādata dei ſcḋm intentionē mandātis abſ-
q̧ huiuſmōi dono non pōt ſeruari. ⁊ hoc
eſt qḋ dicit aplr̄us Ro. xiij. Qui diligit ꝓ
ximū legem īpleuit. Et iteꝝ. Plenitudo
legis ē dilectio. et. i. Timo. i. Finis prece-
pti eſt charitas ḋ corde puro ⁊c. Hoc etiā
ipm̄ inſinuat̄ deut. vj. vbi poſt enūeratio
nē mandatoꝝ decalogi ſubdit̄ mādatū cha
ritatis q̄ dr̄. Diligas dn̄m dm̄ tuū ex to-
to corde tuo ⁊c. Patet ergo ex predictis
q̄ȝta ſit neceſſitas gratie gratū facientis.
q̇ʒ non ſolū eſt neceſſaria ad remiſſionem
peccatoꝝ: veꝝ etiaȝ ad uictoriā tentatio
num. ⁊ ad obſeruantiā mādatoꝝ diuioꝝ.
Multipliciter ergo errauit Pelagius q̄
dixit libeꝝ arbitriū donū poſſe hēe ut nō
indigeret grā gratū faciēte. ¶ Hec ergo

poſitione tanqꝫ heretica repudiata. implorā
da eſt grā dei per quaꝫ deleantur peccata et
uincātur diabolica tentamēta. ⁊ impleantur
diuina mandata nō ſolū ſm genus opis ſed
etiā ſm intentionē mandātis. nō ſolū ad ui-
tationē pene uerꝫ etiā ad meritū glorie. nam
etſi primus modus obſeruandi pōt eſſe per
grāſ gratis datā. ſecūdus non pōt eſſe abſqꝫ
grā gratū faciente ſicut prius oſtenſum ē. et
ſm hanc uiam ꝓcedūt rōnes que oſtendunt
abſqꝫ grā gratū faciente mādata diuina im
pleri non poſſe. vnde ⁊ ɔcedēde ſunt. ¶ Ad
illud quod obr̄ de Deu. ꝙ mandatū non eſt
ſupra hominē ſed ꝓprie. dō ꝙ hoc intelligi
tur de obſeruantia quantū ad genus operis
Si autē intelligatur de obſeruantia quantū
ad intentionē mandantis tunc dr̄ eſſe ꝓprie
non quia liberꝫ arbitriu poſſit illud p ſe ſine
dono grē. ſed quia grā dei preſto ē unicuiqꝫ
nec aliquis caret grā quia grā deſit ſibi. ſed
quia ipſe deeſt grē ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
mādata dei leuia ſunt ⁊ ſuauia. dō ꝙ hoc in
telligitur in reſpectu charitate habentis. ho
mini eniꝫ habenti charitatē ē facile diligere
inimicum. ſed nō habēti eſt ualde difficile et
quaſi impoſſibile. et eſt exemplaꝫ in auibus
que leues ſunt ad uolādū quādo hn̄t pēnaꝝ
abundantiā. qn̄ uero pēnis priuātur graues
ſunt ⁊ uolare nō pn̄t. ideo dominꝰ dicit mā-
data ſua eſſe leuia. quoniā uolētibus illa ſer
uare ⁊ ɔuerti ad ſe dat charitatē ⁊ pēnas uir
tutuꝫ p quas poſſunt uolare ⁊ ſe ſup ſeipos
faciliter eleuare ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ hō
poteſt implere mandata hoīs ⁊c. dō ꝙ non
eſt ſimile. quia homo indiget obſequio hoīs
et plus ɔſiderat actum exteriorē qꝫ intētōeꝫ
interiorē. deus autem qui bonoꝝ noſtroꝝ n̄
īdiget ⁊ magis intuetur corda qꝫ facies opꝰ
hominis nō acceptat niſi prius acceptabilis
ſit ei hominis uolūtas per quā fiunt illa opa
¶ Ad quartū ⁊ ultimū argumētū ſatis ē pla
na reſpōſio ex predictis. probat eniꝫ ꝙ mā
data dei ſeruari poſſunt abſqꝫ grā gratū fa
ciente q̄ꝫtum ad genus operis. et hoc quidē
uerū eſt. nam poteſt homo mandatum illud
Honora patrē tuū ⁊c. abſqꝫ grā implere vt
ſic uitet penā. poſſet etiā facere alia manda
ta adiuncta aliqua gratia gratis data. et nō
ſolum facere aliqua que uidentur ardua ſed

etiā pati terribilia. In his tamē omnibus nō
implentur mandata ſm intentōeꝫ ⁊ accepta
tionē diuinam ſm ꝙ dicit apoſtolus. ij. cor.
xiij. enumerans multiplex genus opis poſt
quod ſubiungit. Si charitatem nō habuero
nihil mihi prodeſt. Et hoc fuit quod pelagi
us non ɔſiderauit ꝓpter quod in errorē ce-
cidit. ⁊ credidit aliquē ex ſimplici mandatoꝝ
obſeruantia quantū ad exteriora opera di-
gnū eſſe uita eterna qđ eſt ɔ fidē piā ⁊ ſanā
ſicut aplus explicat in auctoritate premiſſa.

Conſequēter queritur de poteſtate
liberi arbitrij quantum ſe extendat
abſqꝫ gratia gratis data. Et ɔtra
hoc querūtur tria. ¶ Primo queritur vtruꝫ
liberꝫ arbitriū abſqꝫ grā gratis data poſſit
ſe ad grām gratū faciente ſufficiēter diſpo-
nere. ¶ Secūdo queritur utrū omni gratia
deſtitutus poſſit alicui tentationi reſiſtere.
¶ Tertio queritur utrū poſſit per ſe abſqꝫ
omni grā in bonum in genere.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur
utrū liberꝫ arbitriū deſtitutum grā
gratis data poſſit ad grām gratuꝫ
facientē ſe ſufficienter diſponere ¶ Et ꝙ ſic
uidetur Zac. i. Conuertimini ad me et ego
ɔuertar ad uos dicit dn̄s. Si ergo deū ɔuerti
ad nos nō eſt aliud qꝫ grām impartiri. anqꝫ
aliqua grā ɔtingetur liberꝫ arbitrium poteſt
ad eū ɔuerti. ſed ſe ɔuertēdo ad deū diſpo-
nit ſe ad grām. ¶ Itē bonum naturalr̄ eſt in
terra nobis ueri boni cupiditas. omni ergo
gratia gratis data circūſcripta ſalua aīe rōa
lis natura poteſt liberū arbitriū uerum bonū
deſiderare. ſed deſiderando uerꝫ bonum diſ
ponitur ad donū gratuitū. ergo ⁊c. ¶ Item
omnis potētia naturalis naturaliter appetit
ſuam perfectionē eo ipſo quo illa indiget et
ab ea nata eſt ɔpleri. Si ergo liberꝫ arbitriū
aptū natū ē ɔpleri per donū grē ⁊ glorie oī
gratia priuatu pfectioneꝫ gratie deſiderabit
⁊ queret. ſi ergo hoc eſt ad gratiā gratū faci
entē ſe diſponere. uidetur ergo ⁊c ¶ Itē ſuf
ficiēter ſe ad grām diſponit qui facit quod i
ſe eſt. facere autē quod in ſe ē dicitur homo
quando facit illud quod eſt in ſua poteſtate.
ſed liberꝫ arbitriū omni gratia deſtitutū pōt
facere quod in ſe eſt. nullus enim dubitat qn
poſſit facere quod poteſt. ergo abſqꝫ omni

d

gratia poteſt ſe diſponere ad grãm gratũm facientẽ. ¶ Item libeꝝ arbitriũ deſtitutũ grã gratis data aut poteſt aliquid aut nihil. ſi nihil poteſt. ergo non eẽt inculpandus ex hoc ꝙ non ſe prepararet ad grãm. Si aliquid põt uocetur illud quod poteſt a. tunc verum eſt dicere ꝙ libeꝝ arbitriũ põt in a. ſed faciẽdo a. toto ſuo poſſe ſe preparat ad gratiam. et quicũqꝫ ſic ſe preparat ſufficienter ſe diſponit. ergo ꝛc. ¶ Item peccatũ omne non tm̃ eſt expulſiuũ gratie ſed etiã nociuũ nature. Sed omnis natura refugit ſibi ꝯtrarium et nociuum. ergo liberũ arbitriũ omni gratia deſtitutũ ⁊ ſibi relictũ per naturã habet deteſtari peccatũ ⁊ refugere. ſed deteſtando et refugendo culpã ſe diſponit homo ad grãm ergo ꝛc. ¶ Sed contra. Aug. in li. de eccle. dog. Manet ad acquirendã ſalutẽ libertas arbitrij. ſed admonente prius deo ⁊ inuitante ad ſalutẽ vel ut diligat. aut ſequatur. aut agat actionem ſalutis hoc eſt inſpirationis dei. ergo uidetur ꝙ nunq̃ꝫ libeꝝ arbitriũ noſtrũ poteſt ſe ad uiam ſalutis preparare niſi adiuuetur per grãm gratis datam. ¶ Item timor ſeruilis eſt idem quo mediante declinat a malo ſicut dicitur prouer. i. In timore declinat omnis a malo. ſed timere ſeruiliter eſt donũ dei. uel nullus poteſt ſe diſponere ad grãꝫ niſi declinet a malo. ergo nullus poteſt ad grãm ſe diſponere ſine aliquo dono gratie. ¶ Item diſpoſitio eſt eiuſdem generis cum eo ad qð diſponit. ergo ad bonũ gratuitũ non poteſt quis ſe diſponere niſi per aliquid gratis datum. ergo impoſſibile eſt ꝙ ad illud ſe diſponat libeꝝ arbitriũ omni gratia deſtitutũ. ¶ Item diſpoſitio preuẽit illud ad quod diſponit. ſi ergo libeꝝ arbitriũ poſſet ſe ad grãm gratũ facientẽ per ſeipm diſponere. ergo poſſet grãm preuenire. Si ergo hoc eſt contra naturã gratie preuenientis. videtur ergo ꝛc. ¶ R. Ad predictorũ intelligentiã notandũ eſt ꝙ uix aut nunq̃ꝫ libeꝝ arbitriũ deſtituitur omni gratia gratis data. quoniã hoc nomine gratie date gratis non ſolũmodo intelligimus ea que enumerat apoſtolus. i. cor. xij. Alij datur per ſpũm ꝛc. ſed etiam uocatur hic gratia gratis data quicquid illud ſit quod ſuperadditũ eſt naturalibus adiuuans aliquo modo ⁊ preparans

voluntatẽ ad habitum uel uſum gratie. ſiue illud ſic gratis datũ ſit habitus ſicut timor ſeruilis vel pietas aliquorũ uiſceribus inſerta ab infantia. ſiue ſit etiã aliquis actus ſicut aliqua uocatio uel locutio qua deus excitat animã hominis ut ſe preparet. Sine hac quidem gratia gratis data uix aut nunq̃ꝫ aliq̃s habens uſum liberi arbitrij reperitur. et ſine hac ꝯcedendũ eſt libeꝝ arbitriũ nunq̃ꝫ ſe diſponi. aut poſſe diſponere ad grãm gratũ facientẽ ſicut Ber. dicit expreſſe in li. de li. ar. c. xvij. Conatꝰ liberi arbitrij ad bonũ caſſi ſunt ſi a gratia non adiuuantur. ⁊ nulli ſi nõ excitantur. et primo dicit ꝙ gratia excitat liberũ arbitriũ dũ ſeminat cogitatũ. ſi ergo prima diſpoſitio que ſit ad grãm gratũ facientẽ eſt cogitatio. et hec non eſt abſqꝫ dono gratie gratis date. impoſſibile eſt ꝙ liberũ arbitriũ omni gratia deſtitutũ ad gratiã gratũ facientẽ diſponat ſe ipſum. Ratio aũt huius eſt hec. non quia gratia gratũ faciẽs neceſſario preexigat diſpoſitionẽ grẽ gratis date. ſed quia ipſa eſt quid diuinũ ⁊ res exiſtens ſupra libeꝝ arbitriũ et etiam ſupernaturale iudicatoriũ. ideo liberũ arbitriũ nunq̃ꝫ aſſurgit nec ad cognoſcẽdã grãm nec ad petendã niſi aliquo modo a ſurſum excitet et per aliquod donũ gratie gratis date quod tenet quaſi mediũ inter donũ gratie gratum facientis ⁊ naturalẽ libertatẽ uoluntatis. Tenendũ eſt ergo ꝙ libeꝝ arbitriũ ſi excitetur per aliquod donũ gratie gratis date poteſt quidem ad gratiã gratũ facientẽ ſe de congruo diſponere. Si autẽ omni tali munere contingat ipſũ deſtitui nunq̃ꝫ poſſet ad illã diſponi. Unde rationes hoc oſtendẽtes ꝯcedende ſunt. ¶ Ad illud autem quod primo obĩ in ꝯtrariũ ꝙ libeꝝ arbitriũ eſt conuerti ad deũ. dð ꝙ libeꝝ arbitriũ lapſũ nunq̃ꝫ ad deũ ꝯuerteretur niſi aliquo munere gratie excitaretur. ꝙ quia preſto eſt ideo dicit dominus. Conuertimini ad me. hoc enim ip̃o ꝙ inuitat ⁊ uocat exhibet homini aliquod donũ gratuitũ per quod excitetur ⁊ excitatus aliqualiter ad ipſũ ꝯuertatur. ⁊ conuerſus per grãm gratũ facientẽ a deo acceptetur. et ex hoc dicitur deus conuerti ad ipſum. vnde ſi quis uelit attendere ordinem liberi arbitrij ⁊ gratie diuine expreſſe inſinuat Aug. in li. de

eccle. dog. ponēs q̄ttuoꝛ gradus inter quos
pꝛeuenit gratia libeꝝ arbitriū. ait enim ſic.
Initiū ſalutis noſtre deo miſerante habem⁹
ut acquieſcamus ſalutari inſpirationi. noſtre
poteſtatis eſt ut adipiſcamur quod acquirē-
dū āmonitione cognouimus. diuini eſt mu-
neris ut nō labamur iam adepto ſalutis mu
nere. ſollicitudinis noſtre ē ⁊ celeſtis pariter
adiutoꝛij. In hoc ergo uerbo ſi quis diligen-
ter inſpiciat inſinuatur ualde clare quantum
poſſit libeꝝ arbitrium reſpectu gratie. Nam
cum ſint in ſalutis opere iſta quattuoꝛ. ſ. in-
uitare. acquieſcere. adiuuare. ⁊ permanere.
pꝛimum eſt inſpirationis dei. ſecundū liberta
tis arbitrij. tertiū muneris diuini. quartū ſol-
licitudinis nature ⁊ diuini pariter adiutorij.
Et per hoc ſatis aperitur uia ad diſſoluēdū
rōnes ſequentes ¶ Ad illud uero quod obī
q̄ inſerta eſt nobis ueri boni cupiditas. dō
q̄ uerū eſt in generali. vt autē cognoſcatur
in ſpeciali quid ſit illud bonū ⁊ deſideretur ⁊
requiratur hoc non eſt abſq̄ȝ dei dono. illa
auteȝ generalis cupiditas non ſufficit ad diſ
ponenduȝ ad grām ſicut patet in pꝛophetis
qui beatitudinē multū deſiderauerunt. nūq̄ȝ
tamen grām dei adepti ſunt ¶ Ad illud qđ
obī q̄ natura appetit ſuam perfectionē ⁊c.
dō q̄ uerum ē de perfectione illa que ē infra
terminos nature. non autem oportet de illa
que ſuper naturam eſt. aut ſi de illa intelli-
gatur eo modo appetit quo cognoſcit. p ſe
autem non cognoſcit in ſpeciali ſed in ge-
nerali tm̄. ſic cogitando ⁊ appetendo non ſe
diſponit ſufficienter ad donum gratie ſicut
fuit pꝛius oſtenſum. ¶ Ad illud quod obī
q̄ ſufficienter ſe diſponit qui facit quod ī ſe
eſt. dō q̄ facere quod in ſe eſt hoc poteſt du
pliciter intelligi. Uno modo poſitiue. quia
facit aliquid ordinatū ad grām ⁊ tantū facit
quantū poteſt. et hoc modo ueritatem habȝ
ſermo predict⁹. Alio modo poteſt intelligi
pꝛiuatiue vt dicatur facere quod in ſe ē. quia
facit quod poteſt. q̄uis illud non ſit ordina-
tū ad grē ſuſceptionē. et hoc modo liberum
arbitriū gratia deſtitutū poteſt facere quod
in ſe eſt. et ſic predictus ſermo nō habet ue
ritatē. Et per hoc patet rñſio ad ſequens.
Qđ enim queritur aut poteſt aliquid. aut ni
hil. dō q̄ aliquid poteſt. ſed illud aliquid ni-
hil eſt reſpectu gratie ſuſcipiēde. ſicut po ſſe
comedere aliquod poſſe eſt. nihil tñ facit ad
hoc q̄ aliquis ſuſcipiat donū gratie. ¶ Ad
illud quod obī q̄ libeꝝ arbitriū poteſt diete-
ſtari culpam uirtute ꝓprie nature. dō q̄ du-
pliciter contingit deteſtari culpā. aut quia ē
offenſiua maieſtatis ⁊ equitatis diuine. aut
quia eſt leſiua pꝛoprie nature. Primus mout
dus deteſtandi diſponit ad grām gratuȝ fac-
entem. nec unq̄ȝ eſt abſq̄ȝ dono gratie gra/ti
tis date in ſtatu nature lapſe. cognoſcere en.
q̄ per culpā offendatur deus donum dei eſtm
Alio modo eſt deteſtari peccatū inquantur-
eſt leſiuū nature ſicut aliquis deteſtatur foel
nicationē. quia per ipſam amiſit uiſum vſt
incurrit aliū moꝛbū. ⁊ talis deteſtatio poted
eſſe a uirtute nature. ſed hec nō diſponit a
grām gratum facientē. Et ſic patent queſiō
ta. patet etiam qualiter errauerit pelagiuſ
qui libeꝝ arbitriū nō ſolū dixit potentiā diȝ
ponendi habere ſe ad grām gratū faciente
ſed etiā merendi eam pꝛopria uirtute. Dupli
enim mendax fuit. ⁊ in hoc q̄ dixit primaȝ
grāȝ ſub merito cadere. ⁊ ī hoc q̄ dixit etiā
libeꝝ arbitriū ꝓpꝛijs uirib⁹ poſſe ſe ad grāȝ
diſponere.

Secundo queritur utrū libeꝝ arbi-
triū omni gratia deſtitutum poſſet
alicui tētationi reſiſtere. ¶ Et q̄ ſic
uidetur. Greg. in moꝛal. Debilis eſt hoſtis
qui non uincit niſi uolentē. ſed quod quis uo
luntarie facit poteſt non facere. ergo ſi uolū
tarie ꝯſentit quis aduerſario poteſt etiā grā
deſtitutus non ꝯſentire. ac per hoc tentatiōi
reſiſtere ¶ Item libeꝝ arbitriū omni gratia
deſtitutū adhuc libeꝝ eſt. ergo non pōt cogi
ergo poteſt repugnare diabolice ſuggeſtiōi.
⁊ ſi hoc. ergo ⁊ reſiſtere non ſolū uni ſȝ etiā
omni tentationi. ¶ Item bonuȝ potētius eſt
q̄ȝ quodlibet maluȝ. ſed libeꝝ arbitriū omni
gratia deſtitutū adhuc habet naturale iudica
toriū quod ineſt ei per naturā. ergo cū illud
ſit bonū potenti⁹ eſt ⁊ peccato ⁊ ꝯcupiſcētia
⁊ tentatione diabolica inclināte ad malū. ⁊ ſi
hoc. ergo poteſt non ſolū uni ſed omni ten-
tationi reſiſtere. ¶ Item cū ſit triplex poſſe
.ſ. gratie. nature. ⁊ uitij ſm̄ q̄ dicitur in glo.
ro. vij. Poſſe grē addit ſupra poſſe nature.
ſed poſſe uitij diminuit. ergo poſſe nature ē

ſupra poſſe uitij. ergo circūſcripta naturali
ſola potentia uidetur ꝙ libeꝝ arbitriū reſi-
ſtere poſſit impellenti uitio. ¶ Item ſicut li
beꝝ arbitriū uertibile eſt ad malū ita quelibꝫ
creatura uertibilis ē in non eē. ſed multe cre
ature ↄſeruantur in eē ſine aliqua grā gra-
tis data per naturalia principia ⁊ diuinā pre
ſentiā. ergo pari rōe uidetur ꝙ per libeꝝ ar
bitriū grā deſtitutum propria virtute abſqꝫ
aliquo dono grē ſupra appoſito poſſit aliqꝰ
caſum in peccatū effugere. ¶ Item demōes
habent ſibi data integra ⁊ ſplendidiſſima.
ergo multo fortius libeꝝ arbitriū hominis la
pſi. ſꝫ libeꝝ arbitriū nō lapſū per ſe poterat
tentationi reſiſtere. ergo pari rōne uidetur
ꝙ libeꝝ arbitriū hoc poſſit lapſum etiā ſi ſit
omni gratia deſtitutū. ¶ Si forte tu dicas ꝙ et
ſi ſit integrū quantum ad naturam potentie
infirmatū tamen eſt ⁊ diminutū quantuꝫ ad
habilitatem conſequentē adeo ut non poſſit
reſiſtere. tunc ego quero. aut poteſt. aut nō
poteſt. ſi poteſt habeo ꝓpoſitū. ſi nō pōt
et nullus eſt inculpandus in eo quod nō pōt
uitare. ergo aut libeꝝ arbitriū non reſiſtēdo
tentationi non peccaret. aut in peccando non
eſſet uituperabile. ſed utrūqꝫ hoꝝ eſt impoſ
ſibile. ergo reſtat alteꝝ. ſ. ꝙ poſſit tentatōi
reſiſtere. ¶ Sed ↄtra. ¶ Mat. vj. Et ne nos
inducas in tētationē dicitur in oratione do-
minica. ſꝫ nullus ab altero poſtulat quod po
teſt per ſeipm̄. ſi ergo homo hoc ſapienter
petit a deo. uidetur ꝙ hoc non poſſit homo
per libeꝝ arbitriū abſqꝫ aliquo dono gratui
to. ¶ Item aug. diffiniens libeꝝ arbitrium.
ſicut habitū eſt ſupra di. xxiiij. dicit ꝙ libeꝝ
arbitriuꝫ eſt facultas uoluntatis ⁊ rōnis qua
bonū diligitur gratia aſſiſtēte ⁊ malū gratia
deſiſtente. ſi ergo hec rō recta eſt niſi adſit
gratia ſemper libeꝝ arbitriū malū eliget. er-
go nulli tentationi reſiſteret. ¶ Item ſuper
illud ro. vj. Velle adiacet mihi ⁊c. Glo. Na-
turale eſt quodāmodo uelle bonū per rōneꝫ
Sed tale ē hoc uelle qḋ ſemper ui carnis ſu-
peratur. ergo uidetur ꝙ abſqꝫ adiutorio grē
ſemper cum tentatur ↄſentiat homo culpe.
¶ Item libeꝝ arbitriū in preeligendo ſemp
ſequitur affectum predn̄antē. et hoc expſſe
declarat Anſel. in li. de li. ar. et per expimen
tū ē manifeſtū. Sꝫ abſqꝫ gratia ſaltē gratis

data libero arbitrio corrupto regnat amor ꝓ
prij boni. ergo uidetur ꝙ ſemp illud preeli-
gat quantū ē de ſe niſi gratia diuina aſſiſtat
ergo idem quod prius. ¶ Item mors non
ineſt nobis niſi per peccatū. ergo ubi ē neceſ
ſitas moriendi. uidetur ꝙ niſi adſit grā dei
ſit ſimilr̄ neceſſitas ⁊ peccandi. ſed ubi ē ne-
ceſſitas peccandi non ē poteſtas reſiſtēdi tē-
tationi. ſi ergo hanc habet libeꝝ arbitriū ꝓ-
ut ē gratia deſtitutū. patet ⁊c. ¶ Itē habens
pedem claudum cum ambulat neceſſe habet
claudicare. ergo ſi pes ſpūalis ē habens affe
ctū deornatū ⁊ obliquū neceſſario claudicat
in ſuo actu. ergo libeꝝ arbitriū gratia deſti-
tutū cum ſit lapſum ⁊ obligatū precipitatur
in peccato. ꝙ ſi hoc. impoſſibile ē ꝙ abſqꝫ
dono gratie tentationi reſiſtat. ¶ R̷. Ad p̄-
dictoꝝ intelligentiā notandū ꝙ aliqui ſenſe
runt libeꝝ arbitriū ſ̄m ſtatum in quo ē nunc
abſqꝫ omni munere gratie poſſe tentationi
reſiſtere propria uirtute. quia ſi hoc non eēt
peccatū ei imputari non deberet. ſꝫ poſitio
plane falſa ē ⁊ ↄtra ſacram ſcripturā ⁊ ↄtra
ſanctoꝝ teſtimonia. ſi enim nemo poteſt re
ſiſtere tētationi de luxuria niſi per ↄtinētiā.
nemo tentationi de infidelitate niſi per fidē.
ↄtinentiā autē ⁊ fidem non ↄtingit habere
abſqꝫ dono diuine gratie iuxta illud quod
dicitur ſap. viij. Non poſſum eſſe ↄtinens. ⁊
.i. cor. xij. Alij datur fides in eodē ſpū. Pla-
num ē per ſacrā ſcripturā ꝙ libeꝝ arbitriuꝫ
abſqꝫ munere gratie non poteſt omni tenta
tioni reſiſtere. Hoc etiā multiplr̄ ꝓbat aug.
in li. de perfectione iuſticie hominis. ⁊ de na
tura ⁊ gratia. ⁊ in li. de vera religione. dicit
expreſſe ꝙ qui non uult ab alio ſuperari ne
ceſſe habet alij inuidere. et ita uir ſuperbus
neceſſe habet peccare aliquando peccato in-
uidie. ſimilr̄ ⁊ in alijs peccatoꝝ generibus in
telligendū ē ita eſſe. et propterea illa poſi-
tio pelagij tanqꝫ erronea repudianda ē. hoc
autem fuit quod decepit pelagiū. quia nunqꝫ
libeꝝ arbitriū deſtituitur omni gratia gratis
data. ⁊ ipſum poſſe gratie attribuit ipſi na-
ture. ſuperbia enim excecatus neſciuit diſtin
guere inter dona naturalia et gratuita. ¶
Alioꝝ vero poſitio fuit ꝙ liberum arbitriū
lapſum omni gratia deſtitutum nulli poſſet
tētationi reſiſtere pro eo ꝙ lapſum eſt ⁊ in

lapſu ſuo adeo eſt infirmatū ⁊ obliquatum
ꝙ niſi adſit diuine miſericordie donū incurua
tur ad omne malū quod ſibi ſuggerit ⁊ offer
rur. ⁊ innituntur ſuper illaȝ glo. que dicit ſup
illud ps. Immiſſiones p angelos mal. Dia-
bolus poteſtateȝ habet in peccatore ſicut in
proprio pecore. et ex hoc arguunt ꝙ niſi ad
ſit diuinū auxiliuȝ faciet illud pro uoluntate
ſua ruere de peccato in peccatū. Et iteȝ alia
glo. ſup primū Abacuc. Neſciebā eū tantaȝ
poteſtatem accepiſſe ut uiribus eius nemo
poſſet reſiſtere. hoc intelligendū ē eſſe dem̄
per ſe abſqȝ auxilio diuine gratie. ¶ Etſi tu
obijcias ei ꝙ tunc homo nō eēt culpandus.
rn̄dent per illud quod dicitur in glo. ro. vij.
Nō ego operor ſed quod habitat in me pec
catū. Ibi glo. Nunquid quia inuitū hominē
dicit peccare imunis uideri debet a crimie-
non vtiqȝ. ipſius enim uitio ⁊ deſiderio hec
cepta ſunt. quia enim mancipauit ſe per aſ-
ſenſuȝ peccato iure dominatur illius. Sȝ qr
illud ualde durum uidetur dicere ꝙ libeꝝ ar
bitriū in ſtatu tali nulli poſſet tētationi reſi-
ſtere cum naturale hēat iudicatoriū ⁊ quēdā
inſtictū naturalē remurmurātē ↄ malū. etiā
nō ſit in malo ↄfirmatū ¶ Ideo ē tertia uia
mediū tenēs ⁊ inter hec duo extrema. ꝙ li-
beꝝ arbitriū omni grā deſtitutuȝ nec omni
poſſet tentatōi reſiſtere. nec neceſſe haberȝ
omni tentationi ſuccūbere. Non poſſȝ inqȝ
omni reſiſtere propter ſuā inſtabilitatē ⁊ in
firmitatē. iuxta illud treñ. i. Peccatū pecca-
uit hieruſalē. propterea inſtabilis facta eſt.
Et glo. ſuper illud treñ. iij. Miſericordie do
mini ⁊c. Glo. Non poteſt homo diu ſtare ↄ
inſultus diaboli niſi miſericordia dñi adiuue
tur. vnde ſi ↄtingeret hominēȝ reſiſtere uni
tentationi tm̄ poſſet multiplicari ꝙ niſi di-
uinū auxiliū adeſſet neceſſe haberet homo
deijci. ſicut ponitur exemplū in foraminibꝰ
nauis per que ingreditur aqua. poteſt etiam
poni exemplū in pugile qui cuȝ ſe cooperit
ex vna parte contra ictū. ⁊ ex altera quaſi
diſcooperit a magis experto pugnatore le-
ditur. ſic ⁊ diabolus frequenter pluribus q̇-
bus pretendit tētationē de luxuria. ⁊ ex hoc
ꝙ non ↄſentiūt facit ipos proſilire in ſup
biam. nec unq̄ȝ poteſt euitare homo quin in
aliquam tentationē incidat. . et hoc propter
ſuā inſtabilitatē. Propter ſuā etiā īfirmita-
tem neceſſe haberet in aliq̄ȝ tentationē inci
dere. cū enim ſit obtenebratus ignorantia ⁊
alligatus carnis ↄcupiſcētia tētationē carnis
⁊ infidelitatis non poſſet euadere quin ei ali
quādo ↄſentiret niſi adiuuaretur aliquo mu
nere diuine grē. Per iam dicta patet rn̄ſio
ad. q. propoſitā. patet etiam pro parte rn̄ſio
ad omnia obiecta. Ille enim rōes que primo
probant ꝙ ↄtingat tentationi reſiſtere ſi cō
cluderent de tentatione in particulari ↄcedē
de eēnt quia uerū ↄcludunt ꝙ ↄtingat abſqȝ
omni gratia tētatiōi reſiſtere. Ideo oportet
eas diſſoluere. ¶ Ad illō ergo quod primo
obī ꝙ diabolus nō uincit niſi uolentē. dō ꝙ
uerum eſt. alia tn̄ ſunt que ſic uolumus ꝙ
ad alia uoluntas noſtra neceſſario inclinatur
propter corruptionem originalis culpe. niſi
adſit aliquod munus gratie per quod releue
tur ⁊ dirigatur. et ideo quāuis uincat uolētē
nō tn̄ ſequitur ꝙ homo abſqȝ gratia poſſit
reſiſtere. ¶ Ad illud quod obī ꝙ libeꝝ ar-
bitriū non poteſt cogi iam patet rn̄ſio. non
enim eſt ibi coactio ſed tantū eſt ad malū in-
clinatio ⁊ uolūtatis pronitas ꝙ niſi eſſet ali
quid ſuſtentans neceſſe haberet motu uolū
tatis aliquando in malū incidere. ¶ Ad illō
quod obī ꝙ bonū ē potentius malo. dō ꝙ
uerū eſt per ſe loquendo. ſed qn̄ bonū ſubijc
ſe malo maluȝ tunc per v̄tutē boni ſubijcit
ſibi bonū. et per hunc modū in homine hēt
regnare peccatum. ſicut dicit apo. Non re-
gnet peccatum in noſtro corpore mortali.
Et per hoc patet rn̄ſio ad ſequens qō obī
de uelle nature ⁊ de uelle uitij. velle eni uitij
preſupponit uelle nature. ⁊ ipſam naturam
deordinando efficitur ipſo uelle nature potē
tius. ſicut uidemus in aliquo morbo qui ad-
heret uirtuti naturali. ¶ Ad illud quod obī
ꝙ uertibilitas nature ſtabilitur abſqȝ mune
re gratie ſuperaddite. dō ꝙ non eſt ſimile.
quia etſi natura eſt uertibilis in non eſſe. tn̄
totū quod in ipſa ē naturalr̄ ⁊ determinate
appetit eſſe. ⁊ quia deus conſeruat rem ſm̄
ꝙ appetit. ideo ſola diuina preſentia per ꝓ
priam naturam conſeruat creaturas. liberuȝ
aūt arbitriū lapſum indifferenter appetit li-
cita ⁊ illicita. ⁊ ꝓhibita ⁊ ↄceſſa. ⁊ cū magno
ipetu tēdit ad malū. ideo ad hoc ꝙ ſtabiliat

neceſſariū eſt ei aliquod gratie donū. ¶ Ad
illud quod obī̄ ꝙ liberꝝ arbitriū integrū eſt.
rn̄dēdū ſicut dicebatur in opponēdo ꝙ hoc
intelligitur q̄ꝫtū ad eēntiam potentiarꝫ. nūq̄ꝫ
ad perfectionē habilitatū ꝯbentiū. ¶ Etſi q̄
rat vlteri⁹ vtrū poſſit reſiſtere uel nō. ꝺō ꝙ
de aliqua tentatione per ſe non poteſt. ſi tñ
ꝯſentiat non eſt a culpa imune propter hoc
ꝙ adiutoriū gratie ſibi preſto eſt ſi uellꝫ ſu-
ſcipere. propter hoc etiā q̄ ex propria ſua
culpa deuenit in illam neceſſitatē. et hoc eſt
quod dicit aug. ꝙ q̄ homo noluit deuitare
peccatū dū potuit inflictū eſt ei ut non poſſit
cū uelit. hoc dixit magiſter d̄. vi. xxv. ꝙ p⁹
peccatū añ reparationē gratie liberꝝ arbitriū
premitur ꝯcupiſcētia ⁊ uincitur. et ideo pōt
peccare ⁊ nō pōt nō peccare etiā damnabilr̄
Et ſic pꝫ ꝙ rōnes ꝯcludentes liberꝝ arbitriū
p ſe tētationi poſſe reſiſtere non cogunt de
neceſſitate. ¶ Ad oppoſituꝫ uero ad rōnes
quibus oſtenditur ꝙ nō poſſit tentationi re-
ſiſtere facile eſt rn̄dere. Si enim ꝯcludāt ꝙ
neceſſe haberet aliqñ cadere de plano ſunt
ꝯcedēde. ſi aūt quis uelit probare per eas d̄
libero arbitrio ꝙ in omni tentationi ſuccum
beret. rn̄deri poteſt. ad primum de oratione
ꝙ illud petitur non quia homo poſſit alicui
tentationi reſiſtere ſed quia nō poteſt omni
reſiſtere per ſe. ¶ Ad illud quod obī̄ ꝙ li-
berꝝ arbitriū eligit malū gratia deſiſtēte. ꝺō
qꝫ illud non intelligitur ſemper ſed aliqñ.
¶ Ad illud quod obī̄ ꝙ uelle nature ſemp
ſuperatur. ꝺō ꝙ hoc non intelligitur quia in
omni tētatione ducebat̄ homo a naturali re
ctitudine uoluntatis. ſed quia rectitudo nō ē
tāte uirtutis ꝙ poſſit abſqꝫ grā dei eripere
hominē a ſeruitute peccati. ¶ Ad illud qđ
obī̄ de neceſſitate moriēdi. ꝺō ꝙ neceſſitas
moriendi nō ineſt homini propter peccatuꝫ
quod ineſt ſed propter peccatū quod infuit.
vnde illud nō ꝯcludit ꝙ neceſſariū ſit homi
nē peccare ſed ꝙ neceſſarium ſit hominem
peccare vel peccaſſe. ¶ Ad illud quod obī̄
ꝙ liberꝝ arbitriū ſequitur affectū ꝑdñanteꝫ.
ꝺō ꝙ affectus non ꝑdñatur in homine reſpe
ctu cuiuſlibet mali quod ſuggeritur ſicut pꝫ
cū auaro ſuggeritur bonoꝝ ſuoꝝ diſſipatio.
vel prodigo bonoꝝ ſuoꝝ retentio. et ideo ñ
ſequitur ꝙ ꝯſentiat omni peccato. preterea

qui afficitur propter aliquid in habitu poteſt
ex aliqua ꝯſideratiōe magis affici ꝯtra eius
oppoſitū in actu ſicut homo frequenter ira-
ſcitur contra rem quam diligit multū ¶ Ad
illud quod obī̄ de claudicatione pedis. ꝺō ꝙ
non eſt ſimile. quia actus ambulationis nūq̄ꝫ
ſeparari poteſt a diſpoſitione claudicationis
in pede claudo. nō ſic aūt ē de actu affectōis
reſpectu deordinatiōis q̄ ē in libero arbitrio
ꝑpt̄ multitudinē actuū ⁊ affectuū q̄ ꝯſurgūt
in nobis ex diuerſitate ꝯſiderationū ſicut p̄-
tactū eſt ob quaꝫ modo mouetur homo ad
unum. modo ad eius oppoſitū. et ideo aliqñ
motu recto. aliqñ obliquo. Per hec aūt que
dicta ſunt patet reſpōſio ad obiecta ⁊ etiam
ad ꝯſimilia que obijci poſſunt ī hac materia
¶ Ad illas autem duas glo. que in ſoluēdo
adducte ſunt quibus uidetur inui ꝙ liberum
arbitriū abſqꝫ gratia omni tentationi poſſit
reſiſtere. ꝺō ꝙ intelligende ſunt nō quia dia
bolus plenū poſſe habeat ſup hominē q̄ꝫtuꝫ
ad actū tentandi. et ꝙ hō nullus poſſit ei re
ſiſtere. ſed hoc intelligitur q̄ꝫtum ad hoc ꝙ
poſſe habet in eius morte ad infernalia per
trahere nullo impediente ſupplicia. ita ꝙ hō
uiribus eius nō poteſt reſiſtere.

Tertio queritur utrū liberꝝ arbitriū
omni gratia deſtitutū poſſit in ali-
quod bonū in genere ¶ Et ꝙ ſic vi
detur. Virtus ꝯſuetudinalis nō dat nouā po
tentiā uoluntati ſed ſolū reddit eam facileꝫ.
ſi ergo uoluntas habens uirtutē ꝯſuetudina
lem poteſt in bonū in genere ⁊ bonū ex cir-
cunſtantia. uidetur ꝙ in hoc poſſit abſqꝫ uir
tute lꝫ cum difficultate ¶ Item brutū bruto
p naturā poteſt ꝯpati. ergo ⁊ homo homini
per naturam poteſt ꝯpati circūſcripto omni
dono gratie. et ſi poteſt ꝯpati ⁊ miſereri. po
teſt ⁊ elemoſynā elargiri. et hoc eſt bonū in
genere dare eā̄m indigenti. ergo ⁊c. ¶ Itē
vitium nō fortificat naturā. ſed homo vane
glorioſus poteſt predicare euangeliū uel fa-
cere aliquod opus bonū ī ſe. ergo ſi hoc hō
deprauatus uitio inanis glorie poteſt. multo
forti⁹ poteſt hoc ex poteſtate nature. ¶ Itē
difficilius eſt auaro dare omnia que habꝫ q̄ꝫ
partem eorum que habet. ſed auarus abſqꝫ
omni dono gratie poteſt fieri prodigus et
diſſipare omnia bona ſua. ergo multo forti⁹

abſq; dono gratie poteſt dare unam etiam
cū illud ſit multū facilius. ¶ Item aut liberꝫ
arbitriū omni grā deſtitutus poteſt in aliqđ
bonū. aut nō. Si nō. ergo nullius eſt potētie
Si poteſt in aliquod cū principiū quod ē vo
luntas diſtinguatur a principio quod ē natu
ra illud non tm̄ erit bonū naturale ſed etiā
bonū morale. ſed minimū inter omnia bona
moralia. ergo ē bonū in genere. ergo ⁊c. ¶
Sed ꝯtra. Dñs Io. xiiij. Sine me nihil po-
teſtis facere. Glo. Nec puū boni. ergo abſq;
auxilio grē dei liberꝫ arbitriū non poteſt pfi
cere aliquid boni ¶ Item. ij. cor. iij. Non ſu
mus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis.
Si ergo bonū cogitare hoc eſt initiū omnis
boni. ⁊ hoc non poſſumus per nos. ergo nul
lū bonum per ſe poteſt liberū arbitriū diuīa
gratia deſtitutū ¶ Item Aug. ad Bonifaciū
papā. Non poteſt homo aliquid boni velle
niſi adiuuetur ab eo qui malū non pōt uelle.
¶ Item Iſidorus. Sciant defenſores liberꝫ
arbitriū nihil boni poſſe niſi diuine gratie iu
uamine ſuſtentetur. ergo redit idē qđ prius
¶ Item Ber. ſuper Can. mel. xxxiiij. Sci
ant inquit hoſtes gratie nec ad bonū cogitā
dum ſufficere cor humanū. et expreſſius in
libero ar. tria in nobis dominus operatur
cogitare. velle. ⁊ perficere. primū ſine nobis
ſecundū nobiſcū. tertiū per nos. ¶ Item in
eodē li. c. viij. Velle ſiquidē in nobis eſt ex
libero arbitrio. nō aūt poſſe quod uolumus.
nō aūt dico uelle bonū aut uelle malū ſꝫ uelle
tantum. Ex his omnibus auctoritatibus cō
cluditur ꝙ liberꝫ arbitriū gratia deſtitutū nō
poſſit in aliquod bonū q̄ntūcūq; paruū. ¶
R. Ad predictoꝝ intelligentiā eſt notandū
ꝙ opus aliquod triplr̄ poteſt dici bonū. ¶ Vno
modo dicitur aliqđ bonū ſimpliciter. et hoc
eſt bonū ordinatū in finē. et tale eſt bonum
meritoꝝ. ⁊ in huiuſmodi bonū non poteſt li
berꝫ arbitriū lapſū abſq; auxilio gratie gra
tū facientis ¶ Secundo modo aliquid dicitur
bonum ex hoc ꝙ aliquo modo de congruo
diſponit ad bonū. ⁊ tale eſt bonum quod fit
extra charitatē. nihilominus tn̄ cum recta in
tentione. et in tale non poteſt liberꝫ arbitriū
abſq; munere gratie gratis date per quod
illuminetur ⁊ dirigatur ⁊ excitetur vt uelit
facere aliquid quod ſit deo placitum. ⁊ ꝙ ad
hoc ſit munus gratie neceſſarium expreſſē
innuitur ſap. viij. vbi dicitur. Sciui quia alr̄
non poſſum eſſe ꝯtinens niſi deus det. ⁊ hoc
ipm erat ſapientia ſcire cuius donū hoc eēt
Unde non ē paruū donū grē cognoſcere ipꝫ
mun⁹ gratie ⁊ cognoſcere ꝙ ſine gratia hō
ſaluari non poteſt ¶ Tertio modo dr̄ aliqđ
bonū. quia in finē eſt ordinabile. et hꝫ aliq̄ꝫ
ordinationē intra ſe ſiue ex tranſitu ſuper
naturam debitam. ſicut paſcere eſurientes.
ſeu ex debita circūſtantia ſuperaddita. ſ. cū
hoc facit cū exigit tempus ⁊ locus ⁊ oppor-
tunitas. Ad illud aūt genus boni ꝯplendum
etſi gratia gratis data ſit neceſſaria ad hoc
ꝙ fiat faciliter. circūſcripto tamē omni mu
nere gratie ⁊ libero arbitrio relicto in puris
naturalibus per naturale iudicatoriū ⁊ inſtin
ctum poſſꝫ in tale bonū deo ſibi cooperāte
ſicut cooperatur in alijs creaturis. nam ſine
primo agente nullū agens poteſt agere ſicut
ſuo loco infra manifeſtabitur cum agetur utrū
omnis actio ſit a deo. ad preſens autē tm̄
dixiſſe ſufficiat ꝙ liberꝫ arbitriū ſola dei co
operatione abſq; aliquo munere gratie licꝫ
difficiliter poteſt exire in aliquod bonū mo-
rale. per illud tamen nec diſponitur ad grāꝫ
nec ad gloriam. quia nō eſt in finē ultimum
ordinatū ſed ordinabile. et iſtud ꝯcludunt ra
tiones ad primā partem inducte. et ideo ſūt
ꝯcedende. ¶ In bonū aūt quod ducit ad bo
nū perfectū ſiue merito ꝯgrui ſiue merito cō
digni non poteſt abſq; auxilio dei. ſicut ex-
preſſe dicūt auctoritates ſanctoꝝ ad ꝯtrariū
adducte. et ſic omnes intelligende ſunt. Et
ꝙ iſto modo debeant intelligi planū eſt. nā
ſi liberꝫ arbitriū in ſolis naturalibus ſuis re-
linquatur adhuc remanebit ei rōnis iudiciū
per quod cognoſcet parentes honorandos
eſſe. et ꝯſtat ꝙ ſi habet hoc naturalē iudica
toriū per illud ꝙ poteſt noſſe parentes eſſe
honorandos. per illud poteſt cogitare. et cū
habeat naturalē inſtinctū poteſt etiā uelle. ⁊
cū habeat exterioꝛa organa ſibi deſeruiētia
poteſt opere implere. ſed prout illud facit iu
diciū rōnis recte abſq; munere gratie nō di
rigit ad obtinendū finē qui eſt deus ⁊ merce
dē eterne beatitudinis quam noſce non pōt
niſi deus reuelet. et propterea dicunt ſancti
ꝙ nec cogitare nec uelle nec facere pōt abſq;

d

iuuamine diuine gr̄e. quia loquūtur de bono
ꝗ ꝗ̄ ē ordinatū ad aſſequēdū beatitudinē. Si
aūt intelligātur auctoritates de alio bono tē
noīe gr̄e nō ē intelligēdus aliq̄s habitus ſup
additus naturalibus ſed intelligitur gratuita
dei influētia per quā cetera ꝯſuat ꝛ adiuuat
ut ꝯpleant opatōes ſuas. et ſic intelligit̄ illō
uerbū Jo. xiiij. Sine me nihil poteſtis facere
Et illud yſa. xxvj. Omnia opa nr̄a i nobis
o. e. dn̄e. et ꝯſimilia. ſic etiā intelligēdū ē illō
qō dr̄ in li. de mag̃ro ꝗ̄ nullus pōt aliq̄d ad-
diſcere niſi deus doceat. hoc. n. nō dr̄ q̄z oīs
cognitio ſit infuſa. ſꝫ q̄z lumē creatū nō pōt
perficere opatōez ſuā abſq̄ꝫ aliqua opatiōe
lucis increate p quā illuiatur oīs homo q̄ ve
nit in hūc mūdū. et hoc mō intelligēda ſunt
ūba dio. ꝛ alioꝝ ſcōꝝ qui dicūt ꝗ̄ oīs eēntia
a prima eēntia. ꝛ oīs uita a prima uita. ꝛ oīs
ītelligētia a prima intelligētia. ꝛ oīs bonitas
a prima bonitate. hec enim dicta ſunt nō q̄z
deus ſit tota cā ſꝫ quia ſine ipſo nō pōt age
re aliqua uirtus creata. Patet ergo ex p̄dcis
q̄ꝫtum ſit neceſſaria libero ar. gratia gratuꝫ
faciens. quia ſine ea nec poteſt a peccato re-
ſurgere nec pōt aduerſariū uincere. nec pōt
mandata dei implere. patet nihilomin⁹ q̄ꝫtū
ſit neceſſaria gr̄a gratis data. q̄z ſine ea non
pōt liberꝫ ar. ad gr̄aꝫ gratū facientē ſe diſpo
nere. non poteſt etiā omni tentationi reſiſte
re. non poteſt etiā in aliquod bonū q̄ꝫtūcūq̄ꝫ
modicū qō ſit ordinatū ad ſalutē. ꝛ lꝫ poſſit
in aliquod bonū morale vix aut nunq̄ꝫ face
ret niſi malū propter peccati originalis cor-
ruptionē. et ex his manifeſte ꝯuincitur error
pelagij ꝛ ſuperbia qua ſe ꝯ̄ diuinā grām eri
gebat. ꝛ ingratus gr̄e dei ſibi quod erat gr̄e
uſurpabat. et dū hoc agebat ſeipꝫ a munere
diuine gratie elōgabat. et ꝑpterea error iſte
cauēdus ē nō modicū. vn̄ Ber. in li. de li. ar.
.c. xviij. Cauendū ē ne cū hoc ſic bonū ꝑpo
ſitū inuiſibilr̄ intra nos aut nobiſcū excitari
ſentimus. aut uolūtati noſtre attribuamus q̄
infirma ē. aut dei neceſſitati q̄ nulla eſt. ſed
ſoli gratie qua quis plenus eſt hec liberꝫ ar.
excitat cū cogitatū ſeminat. ſanat cū inuitat
affectum. roborat ut p̄ducat. ſeruat ne ꝯſen
tiat defectū. ſic aūt cum libero ar. operat̄ vt
illud primo p̄ueniat. in ceteris comitetur. ad
hoc itaq̄ꝫ p̄ueniēs ut ſibi deinceps cooperet̄.

ita tn̄ ꝗ̄ a gr̄a ceptuꝫ pariter ab utroq̄ꝫ per
ficitur vt mixtim nō ſigillatim. ſimul nō ui-
ciſſim per ſingulos profectus operetur. non
partim gratia nec partim liberꝫ ar. ſꝫ totum
ſingula opere indiuiduo peragunt. totū q̄dē
hoc ꝛ totū illa. ſed ut totum huic uel in hoc
ſit totum eſt ex illa.

IN parte iſta ſunt dubitatiōes cir-
ca lr̄am. et primo de hoc quod dīc
redarguens uerbū pelagij. Grām
libero ar. infideli calliditate ſupponebat di-
cens. ad hoc aūt dari hoībus ꝛc. Uidetur. n.
ꝗ̄ uerꝫ diceret pelagius. Si. n. gr̄a habitus ē
et omnis habitus reddit potentiā facilē. uide
tur ꝗ̄ ad hoc detur gratia libero ar. ut facili⁹
poſſit exire in bona opera. Si tu dicas ꝗ̄ in
hoc non repellit eū ſed in hoc ꝗ̄ negabat ꝗ̄
nullū poſſe libero ar. ꝯferebat. videtur ꝗ̄ in
hoc etiam uerꝫ dicebat. qm̄ ſi ſolius potētie
eſt poſſe. et gratia nō eſt potētia. ergo non
dat nouū poſſe. ¶ Item nullus alius habit⁹
affert nouā potentiaꝫ ei in quo eſt. ergo ui-
detur ꝗ̄ nec gratia. aut ſi in gratia hoc eſt.
quero quare magis in ipſa q̄ꝫ in alijs. ¶ R̄
dicendū ꝗ̄ quidā eſt habitus qui ortuꝫ hꝫ a
potentia ſicut ille qui per aſſuefactionē acq̄-
ritur ab eo in quo eſt. ꝛ de tali habitu veruꝫ
eſt ꝗ̄ non dat nouam potentiā ſed priorem
potentiam habilitat. Eſt et alius habitus q̄
deſurſum deſcendit et non ſolū deſcēdit ab
eo in quo ſed magis ab eo a quo. et talis ha
bitus habet potentiā nobilitarē. poteſt etiaꝫ
illud in quo ē mouere ꝛ ſupra ſe eleuare rōe
illius a quo procedit. et talis habitus eſt ipa
gratia. et qm̄ pelagi⁹ non attribuebat plus
habitui gr̄e q̄ꝫ alijs habitib⁹ hinc eſt ꝗ̄ aug.
ꝛ mag̃r arguūt eū tanq̄ꝫ hereticū. Et p hoc
patent ea que obiecta ſunt. ¶ Item q̄ritur
de hoc ꝗ̄ rep̄hendit pelagiū in lit. in hoc. ſ.
ꝗ̄ dicebat grām dei qua liberantur homīes
ab impietate ſm̄ merita dari. Uidetur enim
ꝗ̄ uerꝫ diceret per illud quod dicit hiero. d
filio ꝑdigo. Nulla maior iuſticia eſt q̄ꝫ igno
ſcere penitenti. et ad miſericordiā reuertēti
miſericordie ſinū aperire. ſi ergo iuſticia re-
tribuit unicuiq̄ꝫ ſm̄ merita. uidetur ꝗ̄ homo
reuertēdo ad diuinā miſericordiā mereatur
ſibi gr̄aꝫ dei. ¶ Itē nos uidemus ꝗ̄ homo
pōt mereri gr̄aꝫ hoīs p obſeq̄a ſibi impēſa

ergo pari rōe vel multo forti⁹ uidetur ꝙ me
reri poſſit grām dei. ¶ ℞. dō ꝙ grām dei
ñ ↄtingit mereri primaꝫ tū qꝛ ē fundamētū
omnis meriti ⁊ principiū. tū qꝛ ē donū pure
gratuitū. niſi. n. habeat grām dei nihil apud
deū mereri pōt merito ↄdigni. qꝛ ſine illa ni
hil acceptat deus in opibus nr̄is. rurſus ipa
eſt ita donū gratuitū ꝙ nō redditur meritis
Sicut. n. dicit apl̄us ro. xj. Si gr̄a ē ex me-
ritis iā nō ē gr̄a. Et pꝫ ex hoc q̄tū pelagi⁹
aduerſabatur diuine gratie q̄ dicebat aliquē
eam poſſe mereri. auferebat enīꝫ ipſi gratie
ſuam dignitatem ⁊ excellentiam dum eam
meritis liberi arbitrij ſupponebat. auferebat
etiam ſuam efficaciam dum poteſtatē merē
di arbitrij q̄ꝫ gratie attribuebat. ¶ Ad illud
uerbum Hiero. dō ꝙ iuſticia ibi dicitur diui
ne bonitatis ↄdecentia nō prout reſpicit me
ritoruꝫ exigentiā. ¶ Ad illud quod obr̄ de
gratia hominis dō ꝙ non eſt ſimile. tū quia
acceptatio hominis non eſt ita mere gratui
ta ſicut diuina. tum etiā quia nō eſt ita equa
ponderatrix ſicut illa. ¶ Si aūt queratur utrū
aliquis in ſtatu gratie exiſtēs poſſit ſibi me-
reri primam gratiam poſt recidiuum. ⁊ hoc
orando ⁊ petendo ut ſi caderet deus ipſum
releuaret. Dicendū ꝙ nō eſt ex merito con
digni ſed ſolum ex merito congrui. naꝫ me
ritum condigni implicat perſeuerantiā eo ꝙ
peccatū ſubſequēs mortificat ⁊ in obliuionē
ducit bona opera prius facta. ¶ Item queri
tur de illo uerbo pelagij quod ponit magr̄
in littera. Si nō poteſt homo facere ea que
iubentur non eſt imputandum ei ad mortē.
Uidetur enim ꝙ uerum dicat. Naꝫ Hiero.
dicit. Anathema ſit qui dicit deum p̄cepiſſe
impoſſibile. ergo ſi precepit homini habēt̄
libeꝝ arbitriū. uidetur ꝙ pelagius uerum di
cat. ¶ Item aug. in quodam ſermone. Ser
uum pigrum nō damnaret ſi ea que fieri nō
poterant imperaret. ergo redit idem quod
prius. queritur ergo pro tanto uerbum illud
habeat ueritatem ꝙ nullus peccat in eo qđ
non pōt facere uel uitare. ¶ ℞. dō ꝙ poſſe
aliquid facere uel uitare poteſt alicui dupl̄r
attribui. Uno modo dicitur aliquis aliquid
poſſe. quia per ſeipm̄ ſine aliquo alieno ſuf
fragio poteſt illud ſicut aliquis poteſt come-
dere cum eſt ſanus ⁊ habet cibum. Alio mō
dicitur aliquis aliquid poſſe non ſolum quia
poteſt illud per ſe ⁊ in ſe ſed quia poteſt cū
alio quod ſibi preſto eſt. et hoc modo accipi
endo poſſe omne quod deus precipit in no-
ſtra poteſtate eſt. quia ipſe qui precipit p̄ſtō
eſt prebere grām adiuuantē per quaꝫ poſſu
mus perficere. Alio modo accipiendo poſſe
non omne quod precipit eſt in noſtra ptāte
nec tamen ex hoc excuſatur ſicut ſi precipe
ret dominus ſeruo ꝙ daret ſibi ad bibendū
⁊ ipſe non haberet aquam. ſi poſſet eaꝫ acq̄
rere non excuſaretur. ſic ⁊ in propoſito in-
telligendū eſt. Primo mō accipiendo poſſe
ſiue aliquis poſſit in ſe. ſiue per diuinū auxi
lium intelligit aug. et hoc inſinuat ei⁹ uerbū
Quis inquit peccat in eo quod nullo modo
euitari poteſt. et ſic intellexit etiam Hiero.
cum dixit illud eſſe anathema qui dixit deū
precepiſſe impoſſibile. Pelagius auteꝫ acce
pit primo modo. et ideo errauit. ⁊ plus attri
buere libero arbitrio q̄ꝫ poſſet. Aliter etiam
ↄſueuit reſponderi. ꝙ predicta uerba intelli
guntur de impotētia naturali non de illa im
potentia in quam homo ex culpa ſua ſeipm̄
incurſit. ſicut Anſel. ponit exempluꝫ de ſuo
qui debuit ire ad nundinas et precipitauit ſe
ipm̄ in foueam. Sed primus modus expo-
nēdi errorem pelagij magis excludit. ¶ Itē
queritur de hoc quod Aug⁹. dicit in littera.
Nihil tam eſt in noſtra poteſtate q̄ꝫ ipſa uo
luntas. Hoc eniꝫ uidetur eſſe falſum per ex
perientiam. Facilius eſt enim homini ieiuna
re ⁊ magnos labores ſuſtinere q̄ꝫ inimicum
ſuum diligere. facilius eſt etiam omnia ſua
bona diſpergere q̄ꝫ uoluntatē ſuam ſubiuga
re. ¶ Item ſi hoc uerum eſſet. ergo uidetur
ꝙ cum bonitas hominis conſiſtat in uolun-
tate ꝙ homo poſſet ſe facere talem qualem
uellet. ¶ ℞. Ad hoc dici poteſt ꝙ illud in-
telligitur cum auxilio gratie dei. pro eo ꝙ
bona uoluntas quo ad actum uolendi nō re-
cipit impedimentū ſi habeat auxiliū gratie
ſed quantum ad opus exterius impedimētū
recipit. vnde omnia bona poſſumus uelle.
non tamen omnia facere. et ſic uidetur aug.
intelligere inducendo auxiliū gratie non ex
cludēdo ſicut excludebat pelagi⁹. ¶ Aliter
poteſt reſpōderi ꝙ uelle dupliciter in nobis
intelligitur. Uno modo ut nominat actum

potentie affectiue ut eſt quedaz potentia na
turalis. Alio modo ut nominat actum liberi
arbitrij. Primo modo uelle aliquid idem eſt
quod affici circa illud. Alio modo uelle aliq̇d
idem eſt quod eligere. Unde ſm hos duos
actus diſtinguitur in nobis uoluntas appeti-
tus ⁊ uoluntas eligentie. non quia ſint in no
bis iſte due uoluntates eſſentialiter differen
tes. ſed quia modus uolendi eſt alter ⁊ alter
Dico ergo ꝙ uerbum aug. non intelligitur
de uoluntate appetitus que aliquando adeo
adheret alicui rei ꝙ uix aut nunq̃ʒ poſſit ab
ea ſeparari. ſed hoc intelligitur de uoluntate
eligentie qua aliquis uelle ſe uult qđ uult uł
nolle. et hec pars in noſtra poteſtat eſte. nõ
tamen ſequitur ex hoc ꝙ iuſticia ſit in nr̃a
poteſtate. quia non eſt efficax niſi inquantū
preualet uoluntati appetitus ⁊ illi non pre-
ualet niſi per gratiam. Unde multi ſunt pec
catores qui uellent eſſe iuſti ⁊ uellent ꝙ non
q̃ʒ affectarent mala. nihilominꝰ tamen in ſua
remanent iniuſticia. quia non adiuuantur a
gratia diuina.

¶ Diſtinctio. xxix.

POſt hoc ꝯſiderandū ⁊c. ¶ Supra
oſtendit magiſter quantū liberꝝ
arbitriū indiget auxilio gratie
ſm ſtatum nature lapſe. In hac
parte inquirit utrum eguerit gratia operãte
⁊ cooperante ſm ſtatū nature inſtitute. Di
uiditur autẽ pars iſta in partes duas. In qua
rum prima determinat de auxilio gratie qđ
collatum fuit homini ante peccatum. In ſe-
cunda per oppoſitū determinat de ſupplicio
pene quod inflictum fuit poſt peccatum. ibi
In illis quoqʒ poni penam ⁊c. Prima pars
habet duas. In prima inquirit magiſter utꝝ
liberꝝ arbitriū hominis ante lapſum gratia
eguerit. Secundaʒ uero utrum in ſtatu illo
gratiam ⁊ uirtutem habuerit. ibi Preterea q̄ri
ſolet utrum homo ante lapſuʒ ⁊c. Similiter
ſecunda pars principalis duas habet. In pri
ma determinat utꝝ huiuſmodi pena hõ fue-
rit punitus propter peccatū. ſ. pena expulſi-
onis de paradiſo. Ubi etiam explanat ůba
ſcripture ꝯtra hanc materiam. In ſecūda re
mouet dubitationẽ que ex dictis habet ori-
ginem. Preterea queri poteſt utrū de ligno
uite ⁊c. Et ſic terminatur illa totalis pars in
qua agit magiſter de primi hominis lapſu
et quantum ad peccatuʒ per quod cecidit et
quantū ad adiutoriū per quod ſtare potuit.

AD intelligentiã autem huius par-
tis in qua agitur de gratie adiuto-
rio ſm ſtatum nature inſtitute inci
dit hic queſtio ꝯtra tria. ¶ Primo queritur
utrum homo ante peccatuʒ gratia eguerit.
¶ Secundo queritur utrum ante peccatum
gratiaʒ habuerit. ¶ Tertio queritur de q̄n
titate gratie quã in illo ſtatu habuit. ¶ Cir
ca primum queruntur duo. ¶ Primo que-
ritur utrum homo in ſtatu inocentie circun-
ſcripto dono gratie erit deo acceptus. ¶
Secundo queritur utruʒ abſqʒ gratia poſſʒ
exire in opus meritorium.

CIrca primū ſic proceditur ⁊ q̄ritur
utrū abſqʒ dono gratie homo eẽt
acceptus deo in ſtatu inocẽtie. ¶ Et
ꝙ ſic uidetur. Gen. i. Uidit deus cūcta que
fecerat ⁊ erant ualde bona. ſed ſūmo bono
non poteſt non complacere illud quod ẽ ual-
de bonum. Si ergo homo inter ceteras cre
aturas principatuʒ obtinebat. uidetur ꝙ ipſe
ualde bonus erat. etſi hoc. ergo deus illuʒ ac
ceptabat. ¶ Itẽ Sap. i. Diligis omnia dñe
⁊ nihil odiſti eorum que feciſti. ſed homo in
ſtatu innocẽtie nihil habebat dignum odio.
et totum quod habebat a deo factum erat.
ergo deus ipſum totaliter diligebat. ſed qđ
ſic a deo diligitur ab eo acceptatur. ergo ⁊c.
¶ Item prouer. viij. Ego diligentes me di
ligo. ſed homo ſm ſtatum nature inſtitute
diligebat deum propter ſe et ſuper omnia.
quia rectus erat. ergo uidetur ꝙ etiam ppt
omnem grãm deus eum amabat. etſi hoc.
ergo deo acceptꝰ erat. ¶ Itẽ artifex creatus
complacet ſibi in opere ſuo ⁊ illud acceptat
quando ipſum fabricat ad uoluntatem ſuaʒ
Sed deus qui eſt ſūmus artifex hominẽ for
mauerat ad imaginem ſuam. ⁊ optima rõne
eum condiderat. ergo uidetur ꝙ ex naturali
bus ſibi datis homo deo placebat. ¶ Item
nihil eſt quod plus faciat animam carã deo
⁊ acceptam q̃ʒ ꝙ ſit tota pulchra ⁊ nulla ſit
in ea macula. et anima ade in ſtatu innocẽtie
tota erat pulchra ⁊ nulla erat in ea macula.
quantum erat ex naturali conditione. ergo
abſqʒ gratia ſuperaddita deo erat accepta.